

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кудіна В. В., Соловей М. І.

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ: ОСВІТНИЙ
ПРОЦЕС, МЕНЕДЖМЕНТ

*Довго сам учись,
якщо хочеш навчати інших*

Григорій Сковорода

Київ, КНЛУ
2024

Силабус навчальної дисципліни Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент. Для студентів-магістрантів спеціальності 014 Середня освіта / Укл. : Кудіна В. В., Соловей М. І. Київ : КНЛУ, 2024. 52 с.

У навчально-методичному посібнику викладено основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять з нормативної навчальної дисципліни **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент**. До кожної теми визначено обсяг самостійної роботи, передбачено обов'язкові прикладні завдання, зокрема для письмового виконання, подано список рекомендованої літератури, орієнтовний перелік завдань модульної контрольної роботи. Викладено вимоги до заліку з дисципліни, критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів з усіх видів навчальної роботи.

Для студентів-магістрантів спеціальності 014 Середня освіта і викладачів закладів вищої освіти.

Рецензенти: **Спіцин Є. С.**, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук;

Матвієнко О. В., професор кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;

Черниш В. В., завідувач кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, професор.

**Видається за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 5 від 23 вересня 2024 року)**

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план.....	11
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	12
<i>Тема 1.</i> Педагогіка як наука. Історія становлення світової і вітчизняної педагогіки та освіти	12
<i>Тема 2.</i> Освітній процес: сучасні підходи.....	15
<i>Тема 3.</i> Дидактика. Процес навчання як система.....	16
<i>Тема 3а.</i> Процес навчання, його складники. Зміст навчання: сучасне бачення	18
<i>Тема 3б.</i> Загальні методи навчання. Форми, форми організації навчання.....	20
<i>Тема 3в.</i> Система діагностики результатів навчання	21
<i>Тема 4.</i> Теорія і практика виховання: сутність, зміст, сучасні методи та засоби	23
<i>Тема 4а.</i> Процес і зміст виховання	23
<i>Тема 4б.</i> Виховні системи, технології, сучасні методи та засоби виховання.....	25
<i>Тема 5.</i> Менеджмент освіти	26
<i>Тема 5а.</i> Система освіти сучасної України.....	27
<i>Тема 5б.</i> Наукові основи управління освітою.....	28
Орієнтовний перелік завдань модульної контрольної роботи.....	30
Система контролю з дисципліни <i>Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент</i>	35
Підсумковий контроль	37
Орієнтовні питання для підсумкового контролю з дисципліни <i>Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент</i>	39
Список рекомендованої літератури з дисципліни <i>Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент</i>	45
ЧАСТИНА 2. ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ. ..	47

ПЕРЕДМОВА

Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент як нормативна навчальна дисципліна покликана науково обґрунтовувати зміни, що відбуваються в педагогіці як науці та в українській освіті, зокрема пов'язані з дією Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нова українська школа, а також проаналізувати закономірності і вимоги до сучасного освітнього процесу, сприяти переведенню викладання в закладі освіти з рівня інформування на рівень управління розвитком і становленням особистості школяра.

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни є успішне опанування курсів Філософія, Психологія, Загальна педагогіка, знання теоретичних основ філософії, осмислення на цій основі філософії освіти XXI сторіччя, принципів і стратегії її розвитку; знання загальних закономірностей і механізмів функціонування психіки людини, психологічних зв'язків і залежностей у розвитку особистості, її пізнавальних процесів, розумового розвитку, її особистісного формування.

У свою чергу, опанування зазначених вище дисциплін і курсу **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** є основою для вивчення нормативних навчальних дисциплін Методика навчання української / першої іноземної мови в закладах загальної середньої освіти, Методика навчання другої іноземної мови в закладах загальної середньої освіти та проведення навчальних і виробничих педагогічних практик.

Призначення навчальної дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** студенти мають навчитися здійснювати професійну діяльність, пов'язану з функціями вчителя. Вони повинні уміти:

- здобувати необхідні знання з філософських засад педагогіки, дидактики, теорії і практики виховання, менеджменту освіти;
- застосовувати набуті знання при розв'язанні професійних завдань;
- проектувати цілі власної професійної діяльності, розробляти програми їх досягнення;
- розробляти і здійснювати програму самовдосконалення, самоосвіти.

Мета і завдання вивчення дисциплін **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** – у процесі засвоєння навчальної дисципліни сформувати у студентів такі компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі методики навчання англійської / німецької / іспанської / французької мови, другої іноземної мови та зарубіжної літератури в процесі професійної діяльності та навчання, що передбачає проведення досліджень та використання сучасних освітніх концепцій, інноваційних методів і технологій навчання.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ЗК 5. Здатність до критичного мислення, генерування нових ідей (креативність), виявлення та розв'язання проблем; ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

ЗК 6. Здатність здійснювати дослідницьку діяльність з дотриманням принципів академічної доброчесності з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, творчого підходу до постановки цілей, планування, прийняття рішень, аналізу та оцінки результатів дослідницької діяльності (дослідницька компетентність).

ЗК 7. Здатність до постійного особистісного і професійного вдосконалення і розвитку, до навчання впродовж усього життя.

Фахові компетентності:

Фахові компетентності:

А. Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)

А1. Мовно-комунікативна компетентність

ФК 1. Здатність дотримуватися сучасних норм української, англійської / німецької / французької / іспанської і другої іноземної мови в усному та писемному спілкуванні з урахуванням комунікативної ситуації та відповідно до етичних і моральних норм, прийнятих в соціумах.

ФК 2. Здатність використовувати в професійному спілкуванні знання про іспанську мову та другу іноземну мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні та забезпечувати формування іншомовної комунікативної компетентності учнів.

ФК 3. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку і значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики й культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.

А2. Предметно-методична компетентність

ФК 4. Здатність моделювати зміст навчання іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної літератури відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ФК 5. Здатність здійснювати інтегроване навчання; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей; розвивати в учнів критичне мислення та формувати ціннісні ставлення.

ФК 6. Здатність добирати й використовувати сучасні та ефективні методики, методи, технології та засоби навчання, виховання й розвитку учнів з урахуванням індивідуальних особливостей учнів; оцінювати та здійснювати моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу.

А3. Інформаційно-цифрова компетентність

ФК 7. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній і науково-дослідницькій діяльності.

ФК 8. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси й застосовувати цифрові технології в освітньому процесі.

Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

Б1. Психологічна компетентність

ФК 9. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи, які сприяють розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності учнів; формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.

ФК 10. Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

Б2. Емоційно-етична компетентність

ФК 11. Здатність усвідомлювати власний емоційний стан і керувати ним; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати і поцінювати взаємозалежність людей у глобальному світі, ураховуючи культурні та особистісні відмінності усіх учасників освітнього процесу.

Б3. Компетентність педагогічного партнерства

ФК 12. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно орієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі та залучення до нього батьків на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища

В1. Інклюзивна компетентність

ФК 13. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів кожного учня в освітньому процесі, а також надавати педагогічну підтримку учням з особливими освітніми потребами.

В2. Здоров'язбережувальна компетентність

ФК 14. Здатність використовувати здоров'язбережувальні технології та організовувати безпечне освітнє середовище, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу та формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

В3. Проєктувальна компетентність

ФК 15. Здатність проєктувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

Г. Управління освітнім процесом

Г1. Прогностична компетентність

ФК 16. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу з англійської / німецької / французької / іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної літератури та планувати його.

Г2. Організаційна компетентність

ФК 17. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів засобами англійської / німецької / французької / іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної літератури; використовувати різні види та форми навчально-пізнавальної діяльності.

Г3. Оцінювально-аналітична компетентність

ФК 18. Здатність здійснювати оцінювання та аналізувати результати навчання учнів з англійської / німецької / французької / іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної літератури, а також забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Д. Безперервний професійний розвиток

Д1. Дослідницько-інноваційна компетентність

ФК 19. Здатність обґрунтовувати, планувати та здійснювати дослідження, аналізувати й узагальнювати його результати; апробувати й оприлюднювати їх у формі наукових доповідей та публікацій, дотримуючись правил і норм академічної доброчесності; впроваджувати результати досліджень в освітній процес.

ФК 20. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі та інтегрувати інновації у власну педагогічну діяльність; застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності.

Д.2.Здатність до навчання впродовж життя

ФК 21. Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, керівництва тощо).

Д.3. Рефлексивна компетентність

ФК 22. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби.

Зміст навчальної дисципліни **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** спрямований на досягнення таких **Програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Здатність здійснювати усну й письмову комунікацію державною мовою під час виконання службових обов'язків та науково-дослідницької діяльності.

ПРН 7. Здатність планувати освітній процес, розробляти уроки англійської / німецької / французької / іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної літератури і виховні заходи різних типів, зокрема й для проведення в дистанційному або змішаному режимі, застосовувати сучасні та інноваційні технології, визначати методи і прийоми навчання; аналізувати, добирати і розробляти засоби навчання залежно від поставленої освітньої мети, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів.

ПРН 10. Здатність застосовувати наявні і розробляти нові електронні освітні ресурси для забезпечення потреб різних форм навчання, зокрема дистанційного та змішаного, з урахуванням реалій сучасних комунікацій, освітніх потреб та індивідуальних особливостей учнів.

ПРН 11. Здатність планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та інших особливостей учнів (їхніх здібностей, інтересів, потреб, можливостей і досвіду) та мотивувати учнів до навчально-пізнавальної діяльності; складати (брати участь у складанні) індивідуальну програму розвитку та/або індивідуальний навчальний план учня (за потреби), сприяти формуванню індивідуальної освітньої траєкторії учнів.

ПРН 12. Здатність використовувати стратегії, які сприяють розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності учнів, а також надавати відповідні рекомендації батькам, іншим вчителям щодо застосування цих стратегій.

ПРН 13. Здатність використовувати способи самозбереження психічного здоров'я, управляти власними емоціями, конструктивно реагувати на стрес, запобігати конфліктам в освітньому процесі; взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, враховуючи культурні та особистісні відмінності, принципи недискримінації та дотримуючись етики спілкування.

ПРН 14. Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; співпрацювати з членами команди психолого-педагогічного супроводу учнів, зокрема з особливими освітніми потребами; взаємодіяти в команді з метою підтримки учнів і адаптувати навчальні матеріали і технології навчання як результат співпраці з залученими фахівцями.

ПРН 15. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища та формувати сприятливу атмосферу у класі, що базується на взаємопідтримці між учнями, батьками та іншими вчителями; добирати або створювати засоби навчання з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб кожного учня; залучати батьків і учнів до створення безпечного освітнього середовища.

ПРН 16. Здатність застосовувати в освітньому процесі правила безпеки життєдіяльності, вести профілактично-просвітницьку роботу для формування в учнів культури здорового та безпечного життя; надавати домедичну допомогу; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

ПРН 17. Здатність організовувати освітній процес з англійської / німецької/ французької / іспанської і другої іноземної мови та зарубіжної

літератури; застосовувати різні види і форми навчально-пізнавальної діяльності учнів з урахуванням їхніх вікових та інших індивідуальних особливостей з метою забезпечення якості освіти; здійснювати пошук нових сучасних форм організації навчання і використовувати їх у педагогічній діяльності.

ПРН 18. Здатність здійснювати різні види оцінювання результатів навчання учнів з використанням відповідних методик і критеріїв оцінювання; застосовувати формувальне оцінювання з метою підтримки учнів в освітньому процесі з урахуванням компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів і аналізувати результати навчання учнів.

ПРН 20. Здатність досліджувати освітні інновації, диференційовано та індивідуалізовано застосовувати інноваційні форми, методи, прийоми, засоби навчання; визначати ефективність їх застосування в освітньому процесі з урахуванням потреб та інтересів учнів.

ПРН 21. Здатність визначати цілі власного професійного розвитку відповідно до потреб та інтересів; обирати види, форми, програми та суб'єкти підвищення кваліфікації з метою удосконалення фахової майстерності впродовж життя; надавати методичну підтримку іншим вчителям щодо планування та організації освітнього процесу.

ПРН 22. Здатність відстежувати зміни в системі освіти, враховувати їх у проєктуванні власної професійної діяльності; встановлювати відповідність власних професійних компетентностей чинним вимогам; виявляти сильні та слабкі сторони своєї педагогічної діяльності; визначати потребу в розвитку власних компетентностей (з урахуванням освітніх інновацій, індивідуальних потреб учнів тощо).

Метою цього Силабусу є надання студентам-магістрантам систематизованих знань з навчальної дисципліни **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент**, формування у них комплексних компетентностей з урахуванням вимог Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020 р.), розвиток педагогічного мислення та сприяння професійному самовизначенню, набуттю магістрантами професійно-педагогічної ідентичності.

У пропонованому посібнику відповідно до вимог чинної системи організації освітнього процесу подається навчально-тематичний план курсу, основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять. Останні містять питання і завдання теоретичного і практичного характеру, зокрема для обов'язкового опрацювання в письмовій формі. Такі завдання мають позначку **Ж** і є, як правило, елективними.

Запропоновані в Силабусі завдання для самостійного опрацювання, педагогічні ситуації дозволяють не тільки перевірити якість набутих студентами знань, але й сформулювати необхідні уміння самоорганізації майбутньої педагогічної діяльності та конструювання конкретного навчально-методичного інструментарію, за допомогою якого досягається реалізація цілей і змісту вищої освіти.

У посібнику наводяться списки рекомендованої обов'язкової та додаткової літератури, перелік завдань модульної контрольної роботи, орієнтовні питання до підсумкового контролю під час заліку, критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів.

Силабус розрахований на студентів-магістрантів, які вивчають дисципліну **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент**, та науково-педагогічних працівників, які викладають цю дисципліну.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	З них:		
			лекції (год.)	сем.-практ. заняття (год.)	самостійна робота студ. (год.)
1.	Педагогіка як наука. Історія становлення світової та вітчизняної педагогіки та освіти	12	2	2	8
2.	Освітній процес: сучасні підходи	12	2	2	8
3.	Дидактика. Процес навчання як система	26	2	6	18
3а.	Процес навчання, його складники. Зміст навчання: сучасне бачення	6		2	4
3б.	Загальні методи навчання. Форми, форми організації навчання	6		2	4
3в.	Система діагностики результатів навчання	6		2	4
4.	Теорія і практика виховання: сутність, зміст, сучасні методи та засоби	16	2	4	10
4а.	Процес і зміст виховання	6		2	4
4б.	Виховні системи, технології, сучасні методи та засоби виховання	6		2	4
5.	Менеджмент освіти	16	2	4	10
5а.	Система освіти сучасної України	6		2	4
5б.	Наукові основи управління освітою	6		2	4
	<i>Модульна контрольна робота</i>	8		2	6
	Разом:	90	10	20	60

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Педагогіка як наука. Історія становлення світової і вітчизняної педагогіки та освіти

Основні поняття: об'єкт, предмет педагогіки, етапи розвитку педагогіки та освіти; методи, етапи педагогічного дослідження.

Зміст: Місце педагогіки в структурі педагогічних наук. Галузі педагогіки: загальна педагогіка, історія педагогіки, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка, спеціальна педагогіка, вікова педагогіка, професійна педагогіка, предметні педагогіки та ін. Об'єкт і предмет педагогіки. Мета, завдання, функції педагогіки. Поняттєво-категорійний апарат: виховання, освіта, навчання, розвиток, формування особистості.

Етапи розвитку педагогіки як науки: донауковий етап, науковий етап. Перші зачатки утворення педагогічної науки – країни Давнього Сходу (Індія, Китай, Ассирія, Вавилон). Три типи шкіл: жрецькі, палацові та військові. Розквіт педагогічної науки у Давній Греції і Римі. Період Середньовіччя (V–XVI ст.). Християнська церква – головна ідеологічна сила, що визначає весь розвиток культури та освіти в цю епоху. XVII ст. – відокремлення педагогіки від філософії й оформлення в наукову систему. Я. А. Коменський – чеський педагог-гуманіст, засновник нової прогресивної педагогічної системи. Період буржуазних революцій в Європі. Внесок у розвиток педагогіки вчених XVIII–XIX ст. Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарта, Ф. А. Дістервега. Рух реформаторської педагогіки кінця XIX – початку XX ст. («нове виховання», «трудова школа», «рух за художнє виховання», «педагогіка особистості»).

Особливості розвитку вітчизняної освіти і педагогічної науки. Педагогічна наука радянської доби.

Напрями модернізації системи освіти в Україні. Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.). Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки (2022 р.) про шляхи реформування системи вищої освіти. Стратегія розвитку освіти **Нова українська школа.** Реформа вищої та загальної середньої освіти в Україні. Болонський процес. Основні ознаки освіти XXI сторіччя.

Методологія в педагогічній науці. Рівні методологічного знання: філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, технологічний.

Фундаментальні, прикладні дослідження, розробки.

Технологічний рівень. Методи педагогічних досліджень. Теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, традукція, класифікація, абстрагування, моделювання та ін.); власне педагогічні методи (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічний консиліум, педагогічна експедиція); соціально-психологічні методи (анкетування, інтерв'ю, рейтинг, соціометрія, тестування та інші); математичні методи (ранжування, шкалування, кореляція, регресія та інші).

Етапи науково-педагогічного дослідження.

Семінарсько-практичне заняття № 1

Тема 1. Педагогіка як наука. Історія становлення світової та вітчизняної педагогіки та освіти. Методи та етапи науково-педагогічного дослідження

1. Місце педагогіки в структурі психолого-педагогічних наук. Об'єкт і предмет педагогіки, її завдання. Основні категорії педагогіки.

Практичні завдання:

- Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу теми низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.
- Проаналізуйте визначення назви науки Педагогіка та змісту її основних категорій в європейських державах і США.
- Прокоментуйте зміст основних термінів, визначених у статті 1 Закону України «Про освіту».

2. Етапи розвитку педагогіки як науки. Роль Я. А. Коменського у становленні педагогіки як науки.

3. Особливості розвитку вітчизняної освіти і педагогічної науки.

4. Сутність поняття «методологія педагогіки». Рівні методологічного знання, їх аналіз.

Практичні завдання:

- Визначте сутність філософського і загальнонаукового рівнів наукового дослідження на прикладі спеціальності 014 Середня освіта.
- Прокоментуйте зміст системного, логічного, історичного, синергетичного, аксіологічного та акмеологічного підходів у дослідженні на прикладі конкретної наукової проблеми.

5. Класифікація методів педагогічних досліджень. Характеристика етапів науково-педагогічного дослідження.

Практичні завдання:

- Обґрунтуйте необхідність використання педагогом методів науково-педагогічного дослідження.

✎ **Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:**

- Підготуйте анкету для соціометричного дослідження міжособистісних стосунків у Вашій академічній групі; або анкету, метою якої є вивчення: а) проблем, що існують у проведенні уроків; б) проблем, що існують в оцінюванні результатів навчання учнів; в) шляхів підвищення ефективності домашньої роботи школярів; г) рівня залучення школярів

до самоврядування; д) рівня вихованості підлітків; е) ставлення школярів до інституту класного керівника.

- *Визначте об'єкт, предмет, мету, завдання кваліфікаційної роботи за обраною Вами темою.*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про освіту». (2017). www.golos.com.ua/article/294010
2. *Закон України* «Про повну загальну середню освіту» (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. *Національна програма* виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004). *Освіта України*. № 94. 3 грудня 2004 р. С. 6–10.
4. *Національна рамка* кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
5. *Нова українська школа*: Концептуальні засади реформування середньої школи (2016). mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Концепziya.pdf
6. *Стратегія* розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. mon.gov.ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki

Додаткова:

1. *Андрущенко, В.* Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття (2019). *Вища освіта України*. № 3. С. 15 – 21.
2. *Бондар, В.* (2002). Педагогіка і філософія: взаємодія і взаємозв'язок. *Вища освіта*. №3. С. 9 – 12.
3. *Глобальні* тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. (2021). <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
4. *Зайченко, І. В.* (2020). Педагогіка: підручник. Вид-во Ліра-К.
5. *Зайченко, І. В.* (2010). Історія педагогіки у двох книгах. Вид. дім «Слово».
6. *Левківський, М. В.* (2019). Історія педагогіки. Центр навчальної літератури.
7. *Пономарьов, О. С.* (2016). Основи філософії освіти : навч.-метод. посіб. для магістрів Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т»: Підручник НТУ «ХП».
8. *Сікорський, П.* (2021). Нова педагогіка.
9. *Скиба, Ю.* (2016). Класифікація методів педагогічних досліджень. *Вища освіта України*. № 2. С. 51–59.
10. *Соловей, М. І.,* Спіцин, Є. С., & Кудіна, В. В. (2009). Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень: посіб. для студ. вищих навч. закладів. Вид. 2, переробл. і доп. Ленвіт.

11. *Соловей, М. І., Спіцин, Є. С., & Кудіна, В. В. (2013). Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3, доповн. Ленвіт.*

Тема 2. Освітній процес як система

Основні поняття: освітній процес; педагогічний процес, навчально-виховний процес, дидактика, теорія і практика виховання, складники освітнього процесу, типи освітнього процесу; навчальний процес; процес виховання, розвиток особистості.

Зміст: Сутність понять педагогічний процес, навчально-виховний процес, освітній процес.

Типи освітнього процесу: інформаційно-повідомляючий, пояснювально-ілюстративний, проблемно-дослідницький, компетентнісний.

Цілісність освітнього процесу. Складники освітнього процесу: суб'єкти освітньої діяльності – учитель та учень; зміст освітнього процесу; організаційно-управлінський комплекс; педагогічна діагностика; результати освітнього процесу; організація взаємодії із суспільним і природним середовищем.

Закономірності освітнього процесу.

Етапи освітнього процесу: підготовчий, здійснення освітнього процесу, аналіз досягнутих результатів.

Семінарсько-практичне заняття № 2

Тема 2. Освітній процес: сучасні підходи

1. Новітні підходи до визначення сутності освітнього процесу.

Практичне завдання:

- *Прокоментуйте погляди науковців-педагогів щодо взаємозв'язку навчання і виховання у формуванні особистості школяра.*

Я. А. Коменський визнавав величезну виховну роль навчання і не розмежовував навчання і виховання.

Ж.-Ж Руссо переважну роль відводив вихованню («природному вихованню»), підпорядковуючи йому навчання.

І. Г. Песталоцці пов'язував розумову освіту з моральною, обґрунтовуючи свій підхід тим, що процес пізнання починається із чуттєвого сприйняття, що переробляється потім свідомістю за допомогою апріорних ідей.

І. Ф. Герbart вважав навчання основним засобом виховання.

К. Д Ушинський так само вважав навчання найважливішим засобом виховання.

2. Типи освітнього процесу.

Практичне завдання:

- *Визначте прогресивність кожного наступного типу освітнього процесу відносно попереднього.*
- *Визначте відмінності в системах організації освітнього процесу в загальній середній і вищій освіті в Україні. Обґрунтуйте шляхи її подальшого розвитку.*

3. Структура освітнього процесу, його цілісність.

Практичне завдання:

- *Визначте зміст результатів освітнього процесу згідно із Зконом України «Про освіту». Відповідь структуруйте.*

4. Характеристика закономірностей освітнього процесу.

Практичне завдання:

- ✎ *Прокоментуйте 2 – 3 найбільш значущих на Вашу думку закономірностей освітнього процесу.*

5. Етапи освітнього процесу.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України «Про освіту»* (2017). (стаття 1). www.golos.com.ua/article/294010
2. *Закон України «Про повну загальну середню освіту»* (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи.* (2016). mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf

Додаткова:

1. *Бондар, В. І.* (2005). Дидактика. Либідь. С. 6 – 43, 63 – 77, 132 – 156.
2. *Волкова, Н. П.* (2009). Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3. Академвидав. С.238 – 247, 284 – 293, 314 – 320.
3. *Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка.* Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. (2021). htwww.niss.gov.ua/articles/1537/.
4. *Зайченко, І. В.* (2020). Педагогіка: підручник. Вид-во Ліра-К.
5. *Малафійк, І. В.* (2015). Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Слово. С. 7 – 36, 81 – 134.
6. *Сікорський, П.* (2021). Нова педагогіка.

Тема 3. Дидактика. Процес навчання як система

Основні поняття: дидактика, процес навчання, системи організації навчального процесу, структура навчального процесу; компоненти навчального

процесу, принципи навчання, функції навчального процесу, знання, уміння, навички, зміст освіти, компетентність, форма здобуття освіти, форма навчання; форма організації навчання, метод, прийом, засіб навчання, діагностика результатів навчання, контроль, перевірка, оцінювання, види оцінювання, формувальне оцінювання.

Зміст: Дидактика як складник загальної педагогіки, її завдання.

Структура навчального процесу: внутрішня, зовнішня. Психолого-дидактичні основи процесу навчання. Рушійні сили навчального процесу. Функції освітнього процесу: освітня, виховна, розвивальна, дослідницька, самоосвітня. Внутрішні та зовнішні мотиви навчання школярів. Структура процесу засвоєння знань. Принципи навчання: науковості, гуманізму, доступності, систематичності, послідовності, наступності, зв'язку теорії з практикою, свідомості, активності і самостійності учнів у навчанні, наочності, міцності знань, виховуючо-розвивального характеру навчання тощо. Компоненти навчального процесу: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольню-регулюючий, оцінно-результативний, емоційно-вольовий, ресурсний.

Зміст освіти, його складники. Основні підходи до визначення змісту освіти. Зміст навчання. Знання, уміння, навички, складні уміння.

Забезпечення якості освіти. Процедури, стандарти загальної середньої освіти, компетентнісний підхід до розроблення стандартів освіти. Освітня програма.

Таксономія компетентностей. Сутність soft skills і hard skills. Наскрізні уміння. Програмні результати навчання.

Навчальний план, робочий навчальний план. Модельна програма навчальної дисципліни. Робоча програма навчальної дисципліни.

Підручник, навчальний посібник. Принципи, вимоги до створення навчальної літератури.

Методи навчання. Генезис методів навчання. Класифікації методів навчання. Характеристика методів навчання за функціональним підходом: методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю у навчанні. Бінарні, полінарні, інтерактивні методи навчання.

Прийоми навчання. Взаємозв'язок методів і прийомів навчання. Умови переходу прийомів у методи навчання, методів навчання – у прийоми.

Дидактичні засоби навчання, їх класифікація.

Поняття про форми здобуття освіти, форми навчання та форми організації навчання в школі. Генеза організаційних форм навчання. Характеристика класно-урочної системи. **Урок як основна форма організації навчання.** Типи і структура уроків у закладі загальної середньої освіти: урок формування компетентностей; урок розвитку компетентностей; урок перевірки та / або оцінювання компетентностей; урок корекції основних компетентностей; комбінований урок.

Підготовка вчителя до уроку. Основні вимоги до сучасного уроку.

Нетрадиційні та нестандартні уроки: нетрадиційні – уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, уроки-заліки, уроки-

творчі звіти, уроки-змагання, уроки, які ведуть учні, онлайн уроки тощо; нестандартні – інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом тощо.

Взаємозв'язок форм, форм організації, методів, прийомів, засобів навчання.

Діагностика знань, умінь та інших компетентностей школярів, її структурні компоненти: контроль (перевірка, оцінювання; облік статистичних даних, їх аналіз), прогнозування педагогом діяльності учнів, власної діяльності, тенденцій освітнього процесу. Функції контролю, педагогічні вимоги до нього. Види контролю.

Форми організації контролю: індивідуальна, групова, фронтальна. Класифікація методів контролю: усні, письмові, практичні, комп'ютерні, самоконтроль. Класифікація дидактичних тестів.

Система оцінювання знань, умінь та інших компетентностей. Види оцінювання, формувальне оцінювання.

Академічна доброчесність.

Семінарсько-практичне заняття № 3

Тема 3а. Процес навчання, його складники. Зміст навчання: сучасне бачення

1. Дидактика як складник загальної педагогіки. Психолого-дидактичні основи процесу навчання.
2. Закономірності, принципи навчального процесу.

Практичні завдання:

- *Визначте сутність педагогіки партнерства в освітньому процесі загальної середньої освіти України. Порівняйте з досвідом зарубіжної школи.*
- *Створивши логічну схему, поясніть зв'язок між поняттями «навчальний процес», «викладання», «учіння», «засвоєння».*

3. Характеристика компонентів навчального процесу.

4. Стандарти загальної середньої освіти, їх складники. Особливості формування змісту освіти.

Практичне завдання:

- *У чому, на Вашу думку, полягає відмінність між традиційним і сучасним компетентнісним підходами до визначення змісту освіти?*

5. Таксономія компетентностей. Зв'язок компетентностей і наскрізних умінь.

Практичне завдання:

- * *Обгрунтуйте сутність і важливість формування наскрізних умінь у структурі компетентностей особистості школяра. Виокреміть ті з*

них, які вважаєте найбільш значущими.

б. Освітня програма, навчальний план, робочий навчальний план, модельна програма навчальної дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни. Структура навчальних планів і робочих програм навчальних дисциплін.

Практичні завдання:

* Проаналізуйте навчальний план, запропонований стандартом базової середньої освіти (співвідношення гуманітарних і природничо-математичних, нормативних і вибіркових дисциплін).

Чи є воно, на Вашу думку, оптимальним?

* Проаналізуйте один із сучасних підручників / посібників Нової української школи (за власним вибором) з точки зору дотримання в ньому вимог до навчальної літератури.

 Створивши мікрогрупи (2–3 студенти) підготуйте презентації на теми: «Традиційний і реформаторський шляхи оновлення змісту освіти»; «Зміст освіти в зарубіжній вищій школі»; «Підручник для школи учора, сьогодні, завтра».

Студент може обрати для письмового виконання одне завдання, позначене *.

ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Державний стандарт початкової освіти** (2018). <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. **Державний стандарт базової середньої освіти**. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavnyi-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
3. **Державний стандарт профільної середньої освіти**. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>
4. **Закон України** «Про освіту» (2017). : www.golos.com.ua/article/294010 (Розділ 4).
5. **Закон України** «Про повну загальну середню освіту» (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
6. **Національна рамка кваліфікацій**. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

Додаткова:

1. **Бабак, С. В., & Бабак, К. В.** (2016). Компетенція та компетентність як ключові поняття педагогіки. Роль педагога у формуванні фахової компетентності студентів ВНЗ. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. № 1. С. 59–68.

2. *Дробітько, А.* (2020). «М'яка» компетентність особистості як сенс навчання. *Вища школа.* № 4. С. 104 – 110.
3. *Зайченко, І. В.* (2020). Педагогіка: підручник. Вид-во Ліра-К.
4. *Левченко, Т. І.* (2011). Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності: [монографія]. Нова книга.
5. *Малафійк, І. В.* (2015). Дидактика новітньої школи: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Слово. С. 7 – 36, 81 – 134.
6. *Сікорський, П.* (2021). Нова педагогіка.
7. *Соловей, М. І.,* Спіцин, Є. С., & Кудіна, В. В. (2013). Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3, доповн. Ленвіт.

Семінарсько-практичне заняття № 4

Тема 3б. Загальні методи навчання. Форми, форми організації навчання

1. Поняття методу, прийому та засобу навчання.
2. Класифікації методів навчання. Бінарні, полінарні, інтерактивні методи навчання.

Практичні завдання:

- *Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу низку проблемних питань до однокласників. Підготуйте свої варіанти відповідей.*
- *Визначте Ваше ставлення до класифікацій методів навчання. Яка з них є, на Вашу думку, найбільш актуальною для сучасної дидактики.*
- *Які методи, на Вашу думку, найбільш ефективні у викладанні предметів Вашого фаху у молодших і старших класах?*
  - * *Наведіть конкретні приклади застосування інтерактивних методів навчання з дисциплін Вашого фаху.*
  - * *Наведіть конкретні приклади застосування полінарних методів навчання з дисциплін Вашого фаху.*
  - * *Наведіть приклади ефективних, на Ваш погляд, методів навчання з різним дидактичним завданням, які використовуються у загальній середній освіті в умовах онлайн навчання (навчальна дисципліна – за Вашим вибором).*

3. Умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання.
4. Поняття форм здобуття освіти, форм, форм організації навчання. Сутність класно-урочної системи навчання.
5. Форми організації, методи і засоби навчання у школі країни, мова якої вивчається.

Практичні завдання:

- * *Створіть логічну схему взаємозв'язку форм, форм організації, методів, прийомів, засобів навчання. Наведіть конкретний приклад.*

* Наведіть конкретні приклади використання нестандартних і нетрадиційних уроків з української / іноземної мови або української / зарубіжної літератури (за Вашим вибором).

Студент може обрати для письмового виконання будь-яке одне завдання, позначене *.

ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. Закон України «Про освіту». (2017). www.golos.com.ua/article10 (Розділ 4).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

Додаткова:

1. Алексюк, А. М. (1981). Загальні методи навчання в школі. Вид. 2. Рад. школа. С. 31 – 47, 197 – 234.
2. Зайченко, І. В. (2020). Педагогіка: підруч. Вид. Ліра-К. С. 189 – 219.
3. Карнаушенко, А. Г. (2020). Онлайн-урок. Власний досвід. Педагогічна майстерня. № 5. С. 14 – 17.
4. Комар, О. (2006). Навчання школярів за інтерактивними методами. Рідна школа. № 5. С. 47 – 60.
5. Мартиненко, С. (2006). Методи навчання та їх класифікація. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. № 1, С. 3 – 13.
6. Редько, В. (2011). Інтерактивні технології навчання іноземної мови. Рідна школа. №№ 8 – 9. С. 28 – 36.
8. Соловей, М. І., Спіцин, Є. С., & Кудіна, В. В. (2013). Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3, доповн. Ленвіт.

Семінарсько-практичне заняття № 5

Тема 3в. Діагностика результатів навчання

1. Діагностика знань, умінь та інших компетентностей учня, її функції та структурні компоненти.

Практичне завдання:

- Що, на Ваш погляд, є змістом когнітивних, соціальних і психологічних результатів освіти?

2. Види, форми організації та методи контролю результатів навчання школярів, шляхи їх удосконалення.

Практичне завдання:

- Складіть питання для колоквиуму з дидактики.

3. Шляхи підвищення об'єктивності контролю. Педагогічні вимоги до використання методів контролю знань, умінь та інших компетентностей школярів.

Практичне завдання:

- *Максим Євгенович працює вчителем іноземної мови перший рік. А клас у нього – другий. Діти дуже активні, непосидючі... . Учителеві ніяк не вдається привчити їх підносити руку, бажаючи відповісти, переконати не перебувати один одного, а іноді навіть і вчителя.*

Проаналізуйте виховну ситуацію, запропонуйте шляхи розв'язання педагогічної задачі.

4. Система оцінювання результатів навчання школярів в Новій українській школі. Врахування в ній їх вікових особливостей.

Практичні завдання:

- *Охарактеризуйте сутність формувального оцінювання результатів навчання, визначеного Законом України «Про повну загальну середню освіту». Наведіть конкретні приклади (фахова дисципліна – за Вашим вибором). Чи вважаєте Ви його актуальним для освітнього процесу вищої школи? Відповідь аргументуйте.*
- *Запропонуйте шляхи подолання недоліків оцінювання в умовах онлайн навчання.*
- *Спираючись на статтю 42 Закону України «Про освіту», визначте власне розуміння сутності і норм академічної доброчесності.*
✎ *Порівняйте особливості системи оцінювання результатів навчання школярів у школі України та країни, мову якої вивчаєте.*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про освіту». (2017). www.golos.com.ua/article/294010 (Стаття 54).
2. **Закон України «Про повну загальну середню освіту»**. (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. **Методичні рекомендації** щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН України від 13 липня 2021 р. № 813. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyvannya-rezultatuv-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
4. **Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання**. Наказ МОН № 1093 від 02.08.2024 року. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92715/#google_vignette
5. **Про затвердження** орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти. (2013). *Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України*. №№ 22 – 23 – 24. С. 3 – 82.
6. **Armstrong, P.** (2014). Bloom's Taxonomy. <https://eft.vander->

Додаткова:

1. **Литвиненко, В.** (2003). Проблеми оцінювання знань французьких школярів у контексті формування єдиного європейського освітнього простору. *Рідна школа*. № 6. С. 71 – 73.
2. **Локшина, О.** (2003). Світові тенденції (з історії становлення та розвитку моніторингу якості освіти). *Управління освітою*. № 5. С. 11–23.
3. **Сікорський, П.** (2016). Принципи моделювання нових контрольних оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах. *Вища освіта України*. № 2. С. 44–50.
4. **Фідкевич, О., & Бакуліна, Н.** (2020). Формувальне оцінювання як інструмент підвищення якості навчання. *Початкова школа*. № 1. С. 12 – 15.

Тема 4. Теорія і практика виховання: сутність, зміст, сучасні методи та засоби

Основні поняття: виховання, алгоритм виховання; система виховної роботи закладу загальної середньої освіти, форми організації, методи виховання, психологічні вимоги до організації процесу виховання; класний керівник.

Зміст: Системний підхід до організації виховання в закладі загальної середньої освіти. Виховання, процес виховання, його особливості у сучасній школі. Програма національного виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.). Структура процесу виховання: мета, завдання, принципи виховання; зміст виховання; форми організації, методи, прийоми, засоби виховання; виховна взаємодія інтегрованих суб'єктів; результати виховання.

Алгоритм процесу виховання.

Класифікація форм організації, методів і засобів виховання.
Психологічні вимоги до організації процесу виховання.

Структура та зміст роботи класного керівника. Функції класного керівника: аналітична, організаторська, виховна, комунікативна. Професіограма класного керівника. Принципи планування його роботи.

Семінарсько-практичне заняття № 6

Тема 4а. Процес і зміст виховання

1. Виховання школярів у закладі загальної середньої освіти як складник освітнього процесу. Провідні принципи виховання.

Практичні завдання:

- *Визначте сучасне бачення процесу виховання, зокрема й у закладі загальної середньої освіти. Чи змінилися, на Вашу думку, мета, завдання, зміст і методи виховання в умовах воєнної агресії російської федерації проти України.*
- *Поясніть, чому особистість має виступати суб'єктом освітнього процесу.*

- *Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.*

2. Сучасні підходи до визначення змісту виховання дітей та учнівської молоді в Україні.

Практичне завдання:

- *Проаналізуйте виховну ситуацію, запропонуйте шляхи розв'язання педагогічної задачі.*

Хлопці-підлітки ламають гілля дерева просто так, заради забави.

3. Організаційні засади виховної діяльності в закладі загальної середньої освіти. Інститут класного керівника як основна ланка виховної системи закладу загальної середньої освіти.

Практичне завдання:

- *В Україні сьогодні в багатьох школах практикують призначення класного керівника на виборній основі.*

Оцініть подібний досвід з точки зору дотримання принципів демократизму та засад педагогіки партнерства.

4. Функції та напрями роботи класного керівника.

Практичні завдання:

✎ **Створіть професіограму класного керівника. Передбачте, які державні документи варто взяти за основу.*

✎ **Розробіть план виховної роботи класного керівника на семестр. (клас – за Вашим вибором).*

- *Проаналізуйте виховну ситуацію, запропонуйте шляхи розв'язання педагогічної задачі класним керівником, учителями-предметниками.*

Тетянка, учениця 5 класу, перебуваючи за кордоном, навчалася онлайн, водночас її однокласники уже кілька місяців навчалися офлайн і з задоволенням спілкувалися один з одним. Повернувшись до очного навчання, Тетянка відчула себе «чужинкою» у своєму класі.

Студент може обрати для письмового виконання будь-яке одне завдання, позначене *.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про освіту». (2017). www.golos.com.ua/article/294010 (Стаття 54).

2. *Наказ МОН* від 06.06.2022 №527 “про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641”. <https://imzo.gov.ua/2022/06/08/nakaz-mon-vid-06-06->

2022-527-pro-deiaki-pytannia-natsional-no-patriotychnoho-vykhovannia-v-zakladakh-osvity-ukrainy-ta-vyznannia-takym-shcho-vtratyv-chynnist-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy/

3. **Національна програма** виховання дітей та учнівської молоді в Україні. (2004). *Освіта України*. 3 грудня.
4. **Пирогова, Т.** (2019). Формування естетичних смаків та естетичних оцінок учнівської та студентської молоді. *Вища освіта України*. № 3. С. 61–69.

Додаткова:

1. **Дубасенюк, О. А.** (2005). Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога. ЖДУ ім. І. Франка.
2. **Оржеховська, В., & Ковганич, Г.** (2009). Концептуальні підходи до виховання в умовах сьогодення. *Рідна школа*. № 5–6. С. 35–39.

Семінарсько-практичне заняття № 7

Тема 4б. Виховні системи, технології, сучасні методи та засоби виховання

1. Сутність понять *виховна система, технологія, метод, прийом, засіб виховання*.

Практичне завдання:

- *Поясніть взаємозв'язок понять **виховна технологія, метод, прийом, засіб, форма організації виховання**. Наведіть конкретний приклад. Покажіть схематично їх взаємну залежність.*

2. Класифікація методів виховання. Умови оптимального вибору та ефективного використання методів виховання.

Практичне завдання:

- *Проаналізуйте виховну ситуацію, запропонуйте шляхи розв'язання педагогічної задачі.*

Продзвенів дзвоник, вчителька поспішає на урок у свій 6 Б клас. Але перед дверима кабінету бачить двох хлопців, які вовтузяться, з'ясовуючи стосунки за допомогою кулаків.

- *✎ Визначте сутність правила «**піднось**» у спілкуванні вчителя та учня. Запропонуйте конкретні методи та прийоми виховання, важливі, з Вашої точки зору, для реалізації цього правила.*

3. Класифікація форм, форм організації виховання.

Практичне завдання:

- *Визначте особливості підготовки та проведення бесіди / дискусії / диспуту / (за Вашим вибором), врахувавши вікові характеристики школярів.*

4. Засоби виховання.

Практичні завдання:

- В. О. Сухомлинський одним із найважливіших засобів виховання вважав природу.

Наведіть аргументи на користь цього твердження, або спростуйте його.

- Наведіть приклади сучасних засобів виховання. Як вони змінюють процес виховання?

Студент може обрати для письмового виконання будь-яке одне завдання, позначене *.

ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України «Про освіту»* (2017). www.golos.com.ua/article/294010 (Стаття 54).

2. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи* (2016). mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf

3. *Основні орієнтири виховання учнів 1 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.* (2009).

<http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479><http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>

Додаткова:

1. *Бех, І. Д. (2008).* Виховання особистості: підруч. Либідь. С. 132 – 154.

2. *Данилова, Г. С. (2005).* Педагогічне вдосконалення як акмеологічний синтез якостей і діяльності педагога. *Творча особистість учителя: проблеми теорії, практики: Зб. наук. праць.* НПУ. С. 14–17.

3. *Литвиненко, Л., Книч, О., & Доценко, В. (2010).* Інтерактивне виховання в сучасній школі: нові підходи. Творчий проект. *Директор школи, ліцею, гімназії.* № 1. С. 52 – 55.

4. *Соловей, М. І., Кудіна, В. В., & Спіцин, Є. С. (2013).* Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Вид. 3, доповн. Ленвіт. С. 156 – 164.

Тема 5. Менеджмент освіти

Основні поняття: менеджмент освіти, принципи освіти, система освіти, принципи управління, функції управління, органи державного управління закладами освіти, органи громадського самоврядування в закладі загальної середньої освіти, загальні збори (конференція) учасників освітнього процесу, педагогічна рада, піклувальна рада, учнівське самоврядування.

Зміст: *Школознавство (Менеджмент освіти) як розділ Загальної педагогіки.* Поняття про систему освіти в Україні (за Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.)).

Принципи освітньої діяльності в Україні.

Структура та модель освіти в Україні. Рівні та форми здобуття повної загальної середньої освіти. Цикли освітнього процесу в загальній середній освіті України. Характеристика типів закладів освіти, що надають загальну середню освіту.

Реформування системи освіти в Україні згідно із Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепцією Нова українська школа.

Структура систем освіти країн, мова яких вивчається. Реформи систем освіти розвинутих країн світу в кінці ХХ – на початку ХХІ сторіччя.

Сутність понять «менеджмент», «освітній менеджмент», «управління», «керівництво», «організація», «педагогічний менеджмент».

Історія розвитку освітнього менеджменту. Теорії сучасного освітнього менеджменту.

Принципи управління закладом загальної середньої освіти. **Функції управління.**

Структура державного управління освітою в Україні.

Органи управління закладом загальної середньої освіти.

Внутрішньошкільне управління освітнім процесом.

Методична робота в закладі загальної середньої освіти, її завдання, зміст та форми.

Семінарсько-практичне заняття № 8

Тема 5а. Система освіти сучасної України

1. Поняття про систему освіти в Україні.

Практичні завдання:

- *У Законі України «Про освіту» (1991 р.) систему освіти визначено як таку, що складається «із закладів освіти, наукових, науково-методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти».*

Чинний Закон України «Про освіту» (2017 р.) трактує систему освіти як «сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління в сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними».

Прокоментуйте обидва наведені визначення системи освіти в Україні. Поясніть, чим викликані такі суттєві зміни у її трактуванні в чинному Законі України.

2. Засади та принципи побудови системи освіти в Україні.

Практичне завдання:

- *Прокоментуйте думку Р. Кіплінга щодо значущості освіти в житті людства: «Освіта є найважливішим із земних благ, якщо вона найвищої якості. В іншому випадку вона абсолютно безкорисна».*

3. Структура та модель системи освіти в Україні.

4. Система загальної середньої освіти України. Характеристика закладів освіти, що надають загальну середню освіту.

Практичне завдання:

- *Визначте роль школи в житті суспільства, проаналізувавши слова філософа С. І. Гесена: «Якби одного разу через обставини школу було зруйновано, і, отже, усну передачу наукового методу перервано, наука вичерпалася б у цьому місці людства. І тут не допомогли б жодні бібліотеки, жодні лабораторії». Наведіть свої аргументи.*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про освіту» (2017). (Стаття 54). www.golos.com.ua/article/294010
2. *Закон України* «Про повну загальну середню освіту» (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. *Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи* (2016). mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Консерпзіа.pdf
4. *Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М.* (2017). ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

Додаткова:

1. *Андрущенко, В.* (2019). Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття. *Вища освіта України*. № 3. С. 15 – 21.
2. *Балацька, Н., & Письменна, О.* (2008). Тенденції розвитку освіти у Великій Британії та США. *Рідна школа*. № 5. С. 78 – 80.
3. *Василюк, А., Пахацінський, Р., & Яковець, Н.* (2002). Сучасні освітні системи: навч. посіб. Редакційно-видавничий відділ НДПУ. С. 10 – 20, 43 – 55, 126 – 136.
4. *Матвієнко, О. В.* (2005). Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. Ленвіт. С. 112 – 125.
5. *Ніколаєнко, С. М.* (2006). Стратегія розвитку освіти України : початок ХХІ століття. Знання. С. 211 – 228.
6. *Онишків, З. М.* (2003). Основи школознавства: навч. посіб. для студ. пед. вузів. Вид. 3. Навчальна книга – Богдан.
7. *Сбруєва, А. А.* (2004). Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн у контексті глобалізації (90-і рр. ХХ – початок ХХІ ст.). Козацький вал.
8. *Чепіль М.* (2010). Порівняльна педагогіка. Дрогобич.

Семінарсько-практичне заняття № 9

Тема 5б. Наукові основи управління освітою

1. Менеджмент освіти (Школознавство) як розділ Загальної педагогіки. Сутність понять «менеджмент освіти», «управління», «керівництво».

2. Функції менеджменту, зокрема й менеджменту освіти.

Практичне завдання:

- У мудрій китайській книзі «І Цзінь» (Книзі перемін) ще 3 тисячі років тому, задовго до виникнення перших наукових ідей про управління, було написано: «Коли розумний чоловік бачить, яким чином він домогся успіху, то він діє так знову. Коли ж він бачить свої помилки, він не повторює їх».

Як це висловлення стосується внутрішкільного управління? Про яку важливу функцію менеджменту тут ідеться?

3. Структура державного управління освітою в Україні. Принципи управління закладом загальної середньої освіти.

4. Повноваження директора школи, педагогічної ради закладу загальної середньої освіти. Органи громадського самоврядування в закладі загальної середньої освіти, їх склад і повноваження.

Практичне завдання:

- Багато хто вважає, що директор школи має бути гарним рядовим учителем, інакше він ніколи не зможе бути хорошим директором.

Чи можна із цим погодитися цілком? Чи кожний хороший учитель зможе стати хорошим директором? Відповідь аргументуйте.

- Визначте, що таке управлінське рішення. Охарактеризуйте основні рішення, які приймає керівник школи.

5. Організація методичної роботи закладу загальної середньої освіти, її завдання, зміст і форми організації.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. Закон України «Про освіту» (2017). www.golos.com.ua/article/294010

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

3. *Нова українська школа*: Концептуальні засади реформування середньої школи (2016). mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf

4. *Нова українська школа*: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. (2017). ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

5. Сухомлинський, В. О. (1976). Розмова з молодим директором школи. *Вибр. твори в 5-и т.* Т. 4. Рад. школа. С. 394 – 425; 576 – 626.

Додаткова:

1. *Блужан, Т. В.* (2020). Організація учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти. *Виховна робота в школі*. № 5. С. 25 – 28.
2. *Кириченко, В., & Ковганич, Г.* (2010). Готуємо педагогічну раду. *Практика управління закладом освіти*. № 4. С. 38 – 48.
3. *Кириченко В., & Ковганич, Г.* (2010). Розробляємо річний план роботи школи. *Практика управління закладом освіти*. № 5. С. 6 – 22.
4. *Онишків, З. М.* (2003). Основи школознавства: навч. посіб. для студ. пед. вузів. Вид. 3. Навчальна книга – Богдан.
5. *Серджіованні, Т.* (2002). Керування освітою і шкільне врядування. (Перекл. з англ.). Літопис.

Зразок модульної контрольної роботи

Варіант 7

1. Дайте визначення понять «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання», розкрийте їхню сутність і взаємозв'язок.
2. Доведіть суспільно-історичну зумовленість змісту виховання, наведіть конкретні приклади.
3. Охарактеризуйте варіанти учнівського самоврядування в сучасній українській школі. Визначте найбільш перспективний з них.

Критерії оцінювання МКР

У структурі МКР три питання: перше репродуктивного характеру, оцінюється максимально в 10 балів; друге – трансформаційного характеру, оцінюється максимально в 20 балів, третє має творчий характер, оцінюється максимально в 20 балів.

Завдання № 1

- 9–10 балів** – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження, відповідає вимогам культури письмового мовлення.
- 7 – 8 балів** – виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні недоліки у викладі теоретичного підґрунтя проблеми, рівень самостійності в судженнях недостатній.
- 5 – 6 балів** – виставляються за умови, що відповідь в цілому правильна, але неповна, містить помилки і неточності, рівень узагальнень, самостійності висновків недостатній.
- 3 – 4 бали** – виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми; рівень самостійності суджень низький; є мовні помилки.
- 1 – 2 бали** – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

0 балів – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання

Завдання № 2, № 3

18–20 балів – виставляються за умови досконалого орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів і закономірностей, безпомилкового знання фактологічного матеріалу та здатність творчого розв'язання практичного завдання.

16–17 балів – виставляються за умови достатнього орієнтування у змісті висвітлюваних педагогічних понять, процесів і закономірностей, знання фактологічного матеріалу, бачення його практичного застосування, але незначних фактологічних і мовленнєвих помилок.

13–15 балів – виставляється за умови в цілому правильного висвітлення питання, уміння розв'язати практичне завдання за зразком, недостатньої самостійності суджень.

9–12 балів – виставляється за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і суттєві помилки у розкритті проблеми, нерозуміння шляхів практичного її розв'язання, є мовні помилки.

5–8 балів – виставляється за умови загального орієнтування у змісті проблеми, неповного, поверхового із суттєвими помилками її розкриття.

1–4 бали – виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей та фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

0 балів – виставляється за відсутності відповіді або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Максимальний рейтинг студента за виконання модульної контрольної роботи становить 50 балів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Визначення педагогіки, її предмета, основних категорій. Назвіть чинники, що підтверджують складність педагогіки як науки.
2. Основні етапи розвитку світової і вітчизняної педагогіки.
3. Методи наукових досліджень у педагогіці. Наведіть варіанти їх застосування у вивченні мотивів навчання учнів.
4. Етапи науково-педагогічного дослідження. Проілюструйте їх на прикладі вивчення інтересів учнів підліткового віку.
5. Визначення поняття дидактики, її основних категорій.
6. Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа» про суттєві характеристики сучасного освітнього процесу.
7. Сутність суб'єкт-об'єктної і суб'єкт-суб'єктної моделей взаємодії учасників освітнього процесу.

8. Поняття освітнього процесу. Компоненти освітнього процесу.
9. Функції освітнього процесу. На конкретних прикладах проаналізуйте особливості їх реалізації.
10. Цілісність освітнього процесу.
11. Поняття про процес навчання. Характеристика структурних компонентів навчального процесу.
12. Функції процесу навчання, їх взаємозв'язок. На прикладі одного з уроків української / іноземної мови (тема та клас – за вибором студента) визначте виховну та розвивальну цілі уроку.
13. Рушійні сили процесу навчання. Мотивація навчальної діяльності школярів.
14. Закономірності та принципи навчання.
15. Характеристика основних етапів (ланок) засвоєння навчального матеріалу.
16. Зміст освіти в закладі загальної середньої освіти, його інваріантний і варіативний складники. Освітня програма. Навчальний план, навчальні програми, підручники, посібники. Пріоритетні напрями реформування змісту освіти в середній школі.
17. Державний стандарт базової середньої освіти; його структура, характеристика складників.
18. Структура та форми організації профільного навчання в Україні згідно із Законами України «Про освіту» (зі змінами) та «Про повну загальну середню освіту».
19. Поняття про методи, прийоми, засоби та форми організації навчання. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми, засоби навчання.
20. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів. Умови їх ефективного застосування.
21. Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів різних вікових категорій. Умови їх ефективного застосування.
22. Методи контролю та самоконтролю в навчанні. Вимоги до їх ефективного використання.
23. Засоби навчання, умови їх ефективного використання. Охарактеризуйте засоби навчання, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
24. Умови оптимального вибору методів навчання. Наведіть приклади з практики роботи педагогів-новаторів.
25. Розкрийте поняття «форми організації навчання». Охарактеризуйте основні з них.
26. Основні засади класно-урочної системи навчання. Її переваги та недоліки, доповнення та модифікації в сучасних умовах.
27. Урок як основна форма організації навчання в середній школі. Дидактичні, організаційні, психологічні, виховні та гігієнічні вимоги до сучасного уроку.
28. Типи та структура уроків.
29. Зміст та етапи підготовки вчителя до уроку.
30. Домашня самостійна робота школярів. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
31. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь та інших компетентностей

- учнів.
32. Види, методи та форми контролю й оцінювання результатів навчання учнів. Визначте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання з іноземної мови.
  33. Оцінювання результатів навчання учнів, його функції. Формувальне оцінювання.
  34. Сутність компетентності учня. Основні групи компетентностей і наскрізні уміння згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
  35. Рівні результатів навчання учнів, бали та їх загальні критерії.
  36. Поняття про виховний процес, його структура та особливості. «Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні» й Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про мету й завдання виховання
  37. Сутність процесів самовиховання та перевиховання, їх зв'язок з процесом виховання.
  38. Рушійні сили та закономірності виховного процесу.
  39. Основні принципи виховання згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основними орієнтирами виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, їх характеристика.
  40. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.) та Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про зміст виховання учнів у сучасній школі.
  41. Сформулюйте тему та план диспуту з проблем громадянського виховання учнів.
  42. Завдання та зміст морального виховання учнів. Запропонуйте тему та опишіть методику підготовки і проведення бесіди на морально-етичну тему для учнів 5–7 класів.
  43. Зміст, мета, завдання та шляхи формування фізичної культури школярів.
  44. Завдання та зміст правового виховання учнів. Закон України «Про освіту» про права та обов'язки школярів. Опишіть порядок підготовки та проведення рольової гри з проблем правового виховання старшокласників.
  45. Формування наукового світогляду як мета та завдання розумового виховання учнів. Шляхи реалізації цього завдання. Розробіть план лекції з проблем наукової організації розумової праці старшокласників.
  46. Система формування художньо-естетичної культури школярів. Зв'язок з іншими напрямками виховання в сучасних умовах.
  47. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
  48. Зміст і форми організації розумового виховання школярів. Умови виховання культури розумової праці. Оцініть відомі Вам методи навчання з погляду їх ефективності в розумовому вихованні школярів.
  49. Зміст і форми організації виховання ціннісного ставлення старших

- підлітків до природи. Зв'язок з іншими напрямками виховання. Визначте тему бесіди з учнями на екологічну тематику, складіть план її проведення.
50. Поняття про систему та технологію, методи, прийоми, засоби та форми організації виховання. Класифікація методів виховання.
  51. Умови оптимального вибору методів виховання. Наведіть приклади з практики педагогів-новаторів.
  52. Засоби та найбільш ефективні форми організації морального виховання школярів. Запропонуйте тему та план проведення диспуту з морально-етичної проблематики.
  53. Зміст і шляхи трудового виховання школярів. Організація профорієнтаційної роботи в школі. Запропонуйте тему та методику підготовки і проведення класної години з профорієнтаційної проблематики в 9-му класі.
  54. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, умови їх ефективного застосування. Опишіть методику підготовки та проведення колективної творчої справи (КТС) за визначеною Вами темою.
  55. Розкрийте можливості предмета «Іноземна мова» для виховання ціннісних ставлень учнів.
  56. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
  57. Охарактеризуйте методи формування свідомості учнів та умови їх ефективного застосування. Яким з них Ви віддаєте перевагу? Обґрунтуйте.
  58. Система профорієнтаційної роботи в школі. Сформулюйте тему та складіть план бесіди з метою формування професійних інтересів у старшокласників.
  59. Визначте роль методу прикладу, умови ефективного його використання в етичному вихованні учнівської молоді. Опишіть педагогічну ситуацію, де метод прикладу відіграє позитивну (або негативну) роль.
  60. Педагогічні умови ефективного застосування методів стимулювання діяльності та поведінки учнів.
  61. Система організації позакласної роботи. Масові, групові (гурткові) та індивідуальні форми виховної роботи. Опишіть порядок створення та план роботи гуртка з іноземної мови для учнів старших класів.
  62. Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника, його права та обов'язки.
  63. Основні напрями діяльності класного керівника.
  64. Технологія організації диспуту як форми організації виховання. Оберіть тему диспуту, обґрунтуйте її вибір з точки зору актуальності та доцільності. Опишіть структуру методичної розробки диспуту.
  65. Структура плану виховної роботи класного керівника. Охарактеризуйте порядок складання та зміст такого плану на семестр (клас – за вибором студента).
  66. Школознавство як розділ педагогіки. Принципи управління сучасною

школою. На прикладі двох (на вибір) принципів визначте умови їх ефективної реалізації в реальній практиці закладів загальної середньої освіти.

67. Мета і пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні на сучасному етапі.
68. Визначте структуру системи освіти в Україні відповідно до Закону «Про освіту» (2017 р.) і Концепції «Нова українська школа». Принципи побудови освіти в Україні.
69. Розкрийте сутність педагогіки партнерства і охарактеризуйте основні принципи цього підходу згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
70. Охарактеризуйте спільне та відмінне в системі освіти України та однієї з країн, мову якої вивчаєте.
71. Охарактеризуйте тенденції розвитку системи освіти країни, мову якої вивчаєте.
72. Загальні збори (конференція), наглядова (підкувальна) рада, їх склад та повноваження.
73. Педагогічна рада школи, її склад та повноваження.
74. Права і повноваження директора школи, його взаємовідносини з органами шкільного самоврядування. Схарактеризуйте методи та форми організації роботи директора школи.
75. Учнівське самоврядування в умовах сучасної школи. Наведіть можливу модель учнівського самоврядування.
76. Організація методичної роботи в школі, її зміст і форми організації. Опишіть план підготовки та проведення обраної Вами групової форми організації методичної роботи.
77. Планування роботи школи. Види планів. Шкільна документація.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ: ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний курс **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** складається з одного організаційного модуля, підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

До структури модуля входять:

- а) аудиторна робота студента;
- б) виконання тестових завдань;
- в) самостійна робота студента;
- г) модульна контрольна робота.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності кожного магістранта (аудиторна робота та самостійна робота (письмові завдання), виконання тестових завдань здійснюється за **десятибальною** шкалою (**від 0 до 10 балів**). У кінці вивчення навчального матеріалу модуля викладач виставляє окремо бали за: 1) аудиторну роботу; 2) виконання самостійних письмових завдань – як середнє значення усіх поточних оцінок з кожного із зазначених видів роботи студента з округленням до цілого числа. Ці оцінки множимо на 2 ($10 \times 2 = 20$). Таким чином, сума балів (максимум $20 + 20 = 40$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

У кінці вивчення навчального матеріалу курсу викладач виводить середнє значення усіх поточних оцінок за виконання студентом тестових завдань з округленням до цілого числа (максимум 10 балів). Визначений середній бал за виконання тестових завдань додається до попередньо зароблених студентом балів за аудиторну і самостійну роботу ($20 + 20 + 10 = 50$).

У разі, якщо тестові завдання студентами не виконувалися, середні бали за аудиторну роботу та виконання самостійних робіт множимо на коефіцієнт 2,5 ($10 \times 2,5 = 25$). Таким чином, сума балів (максимум $25 + 25 = 50$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

Модульна контрольна робота завершує вивчення студентами навчального матеріалу дисципліни. Оцінюється у 50-бальній системі (від 0 до 50 балів). Отримане число **50** є максимальним рейтинговим балом за виконання МКР.

Максимальний рейтинг магістранта за модуль становить **100** балів.

Критерії оцінювання аудиторної роботи магістрантів

Рівень активності магістранта на семінарсько-практичному занятті оцінюється за **10-бальною** шкалою:

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки магістранта до заняття;
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних суджень; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки магістранта до заняття, однак у відповіді магістрант припускається незначних помилок;
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. Доповнення є свідченням систематичної підготовки магістранта, але виявляють репродуктивні знання, а не узагальнення, власні судження тощо;
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях;
- 6 балів** – виставляється за неповну, неточну відповідь, за доповнення до відповідей інших студентів, які є здебільшого фрагментарними, не містять елементів самостійності, творчості;
- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком;
- 4 бали** – виставляється за схематичну відповідь з грубими помилками, наявні прогалини у знаннях;

3 бали – і менше – за відповідь, що демонструє початкові уявлення магістранта про предмет вивчення.

Якщо магістрант не відвідав семінарсько-практичне заняття, йому виставляється **0 балів** за аудиторну роботу на цьому занятті.

Критерії оцінки письмових практичних завдань з позааудиторної самостійної роботи

Письмові практичні завдання оцінюються за **10-бальною** шкалою:

- 10 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, уміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- 9 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, уміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається, однак допущені стилістичні та граматичні помилки;
- 8 балів** – виставляється за ґрунтовну, повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків;
- 7 балів** – виставляється за ґрунтовну, повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків, матеріал відповіді недостатньо структурований, допущені стилістичні та граматичні помилки;
- 6 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований недостатній рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у розв'язанні проблеми;
- 5 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований низький рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у вирішенні проблеми; за низький рівень умінь виокремлювати основну і додаткову інформацію; допущені фактичні, граматичні та стилістичні помилки;
- 4 бали** – виставляється за допущення грубих помилок, за поверховість, фрагментарність відповіді, несамостійність висновків;
- 3 бали – і менше** – виставляється за елементарну або несамостійну відповідь (завдання списане), велику кількість фактичних, граматичних, стилістичних тощо помилок.

Якщо магістрант не виконав завдання з позааудиторної самостійної письмової роботи, йому виставляється **0 балів** за це завдання.

Після закінчення вивчення курсу виводиться **середнє значення оцінок**, отриманих магістрантом за виконання кожної письмової роботи з кожної теми навчальної дисципліни.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Вивчення нормативної навчальної дисципліни **Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент** завершується складанням заліку.

Залік з курсу Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент. Метою заліку є перевірка рівня успішності засвоєння магістрантами теоретичних основ курсу та оволодіння ними практичними вміннями організації власної педагогічної діяльності.

Максимальний семестровий рейтинговий бал магістранта становить **100 балів**. Підсумкова оцінка «зараховано» та оцінка за шкалою ЄКТС є сумою балів за навчальну роботу студента протягом семестру та бала за МКР і виставляється так:

90 – 100 балів – A	} «зараховано»
82 – 89 балів – B	
75 – 81 бал – C	
66 – 74 бали – D	
60 – 65 балів – E	

Усі магістранти, які мають з навчальної дисципліни семестровий рейтинговий бал **60 і більше**, отримують оцінку про залік «зараховано» і відповідно до набраних балів – оцінку за шкалою ЄКТС без складання заліку.

Магістранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 балів і менше**, складають залік і в разі успішного складання, їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**.

Оцінка «зараховано» виставляється за знання загальних основ педагогіки, теоретичних основ освітнього процесу у закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО), обов'язкової літератури; виконання всіх письмових самостійних завдань, визначених у планах семінарсько-практичних занять, та вміння розв'язувати практичні завдання освітнього процесу, а також успішне виконання завдання МКР.

Оцінка «не зараховано» виставляється магістрантам, які не виконали обов'язкових письмових самостійних завдань, не виявили ґрунтовних знань з предмета, лише поверхово обізнані з обов'язковою літературою з курсу; не оволоділи вміннями розв'язувати практичні завдання, що виникають в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти; не дали вичерпної відповіді на основні та додаткові запитання викладача. При отриманні оцінки «не зараховано» рейтинговий бал магістранта з дисципліни та оцінка за шкалою ЄКТС виставляється так: **59 балів і менше – FX – «не зараховано»**.

Під час вивчення навчальної дисципліни Педагогічні студії: освітній процес, менеджмент усі студенти зобов'язані неухильно дотримуватися Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти; денна і заочна форми здобуття освіти). Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до чинного законодавства порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, шахрайство, пропонування чи отримання неправомірної винагороди за оцінювання результатів успішності завдань освітнього процесу, використання родинних або службових зв'язків за отримання позитивної або вищої оцінки під час проходження будь-якого виду контролю знань.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **безпосередньо під час** проходження поточного, модульного і семестрового контролю чи при перескладанні академічної заборгованості науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) припиняє проходження здобувачем вищої освіти контролю, йому / їй і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляється про встановлення факту порушення академічної доброчесності, розкривається сутність цього факту.

Науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою педагогіки та методики навчання іноземних мов критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 (нуль) балів** (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**не зараховано**» за проходження контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **під час перевірки письмових робіт** поточного, модульного і семестрового контролю результатів навчання чи при перескладанні студентами академічної заборгованості (за відсутності здобувача вищої освіти) науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою педагогіки та методики навчання іноземних мов критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 балів** (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**не зараховано**» за проходження контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) повідомляє безпосередньо здобувачеві вищої освіти про факт порушення академічної доброчесності, а також письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ: ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, МЕНЕДЖМЕНТ

1. Визначення педагогіки, її предмета, основних категорій. Назвіть чинники, що підтверджують складність педагогіки як науки.
2. Основні етапи розвитку світової і вітчизняної педагогіки.
3. Методи наукових досліджень у педагогіці. Наведіть варіанти їх застосування у вивченні мотивів навчання учнів.
4. Етапи науково-педагогічного дослідження. Проілюструйте їх на прикладі вивчення інтересів учнів підліткового віку.
5. Визначення поняття дидактики, її основних категорій.
6. Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа» про суттєві характеристики сучасного освітнього процесу.
7. Сутність суб'єкт-об'єктної і суб'єкт-суб'єктної моделей взаємодії учасників освітнього процесу.
8. Поняття освітнього процесу. Компоненти освітнього процесу.
9. Функції освітнього процесу. На конкретних прикладах проаналізуйте особливості їх реалізації.
10. Цілісність освітнього процесу.
11. Поняття про процес навчання. Характеристика структурних компонентів навчального процесу.
12. Функції процесу навчання, їх взаємозв'язок. На прикладі одного з уроків української / іноземної мови (тема та клас – за вибором студента) визначте виховну та розвивальну цілі уроку.
13. Рушійні сили процесу навчання. Мотивація навчальної діяльності школярів.
14. Закономірності та принципи навчання.
15. Характеристика основних етапів (ланок) засвоєння навчального матеріалу.
16. Зміст освіти в закладі загальної середньої освіти, його інваріантний і варіативний складники. Освітня програма. Навчальний план, навчальні програми, підручники, посібники. Пріоритетні напрями реформування змісту освіти в середній школі.
17. Державний стандарт базової середньої освіти; його структура, характеристика складників.
18. Структура та форми організації профільного навчання в Україні згідно із Законами України «Про освіту» (зі змінами) та «Про повну загальну середню освіту».
19. Поняття про методи, прийоми, засоби та форми організації навчання. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми, засоби навчання.
20. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів. Умови їх ефективного застосування.
21. Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів різних вікових категорій. Умови їх ефективного застосування.
22. Методи контролю та самоконтролю в навчанні. Вимоги до їх ефективного використання.
23. Засоби навчання, умови їх ефективного використання. Охарактеризуйте

- засоби навчання, які стимулюють інтерес учнів до навчання. Розкрийте умови, від яких залежить ефективність їх застосування.
24. Умови оптимального вибору методів навчання. Наведіть приклади з практики роботи педагогів-новаторів.
  25. Розкрийте поняття «форми організації навчання». Охарактеризуйте основні з них.
  26. Основні засади класно-урочної системи навчання. Її переваги та недоліки, доповнення та модифікації в сучасних умовах.
  27. Урок як основна форма організації навчання в середній школі. Дидактичні, організаційні, психологічні, виховні та гігієнічні вимоги до сучасного уроку.
  28. Типи та структура уроків.
  29. Зміст та етапи підготовки вчителя до уроку.
  30. Домашня самостійна робота школярів. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.
  31. Діагностика результатів навчання школярів. Її структура, визначення складників.
  32. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь та інших компетентностей учнів.
  33. Види, методи та форми контролю й оцінювання результатів навчання учнів. Визначте шляхи підвищення об'єктивності оцінювання з іноземної мови.
  34. Оцінювання результатів навчання учнів, його функції. Формувальне оцінювання.
  35. Сутність компетентності учня. Основні групи компетентностей і наскрізні уміння згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
  36. Рівні результатів навчання учнів, бали та їх загальні критерії.
  37. Поняття про виховний процес, його структура та особливості. «Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні» й Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про мету й завдання виховання
  38. Сутність процесів самовиховання та перевиховання, їх зв'язок з процесом виховання.
  39. Рушійні сили та закономірності виховного процесу.
  40. Основні принципи виховання згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні й Основними орієнтирами виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, їх характеристика.
  41. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004 р.) та Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів про зміст виховання учнів у сучасній школі.
  42. Сформулюйте тему та план диспуту з проблем громадянського виховання учнів.
  43. Завдання та зміст морального виховання учнів. Запропонуйте тему та

- опишіть методику підготовки і проведення бесіди на морально-етичну тему для учнів 5–7 класів.
44. Зміст, мета, завдання та шляхи формування фізичної культури школярів.
  45. Завдання та зміст правового виховання учнів. Закон України «Про освіту» про права та обов'язки школярів. опишіть порядок підготовки та проведення рольової гри з проблем правового виховання старшокласників.
  46. Формування наукового світогляду як мета та завдання розумового виховання учнів. Шляхи реалізації цього завдання. Розробіть план лекції з проблем наукової організації розумової праці старшокласників.
  47. Система формування художньо-естетичної культури школярів. зв'язок з іншими напрямками виховання в сучасних умовах.
  48. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
  49. Зміст і форми організації розумового виховання школярів. Умови виховання культури розумової праці. Оцініть відомі Вам методи навчання з погляду їх ефективності в розумовому вихованні школярів.
  50. Зміст і форми організації виховання ціннісного ставлення старших підлітків до природи. зв'язок з іншими напрямками виховання. визначте тему бесіди з учнями на екологічну тематику, складіть план її проведення.
  51. поняття про систему та технологію, методи, прийоми, засоби та форми організації виховання. Класифікація методів виховання.
  52. Умови оптимального вибору методів виховання. Наведіть приклади з практики педагогів-новаторів.
  53. Засоби та найбільш ефективні форми організації морального виховання школярів. Запропонуйте тему та план проведення диспуту з морально-етичної проблематики.
  54. Зміст і шляхи трудового виховання школярів. Організація профорієнтаційної роботи в школі. Запропонуйте тему та методику підготовки і проведення класної години з профорієнтаційної проблематики в 9-му класі.
  55. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, умови їх ефективного застосування. опишіть методику підготовки та проведення колективної творчої справи (КТС) за визначеною Вами темою.
  56. Розкрийте можливості предмета «Іноземна мова» для виховання ціннісних ставлень учнів.
  57. Зміст і найбільш ефективні форми організації виховання ціннісного ставлення школярів до держави, суспільства.
  58. Охарактеризуйте методи формування свідомості учнів та умови їх ефективного застосування. Яким з них Ви віддаєте перевагу? Обґрунтуйте.
  59. Система профорієнтаційної роботи в школі. Сформулюйте тему та складіть план бесіди з метою формування професійних інтересів у старшокласників.

60. Визначте роль методу прикладу, умови ефективного його використання в етичному вихованні учнівської молоді. Опишіть педагогічну ситуацію, де метод прикладу відіграє позитивну (або негативну) роль.
61. Педагогічні умови ефективного застосування методів стимулювання діяльності та поведінки учнів.
62. Система організації позакласної роботи. Масові, групові (гурткові) та індивідуальні форми виховної роботи. Опишіть порядок створення та план роботи гуртка з іноземної мови для учнів старших класів.
63. Професійно-педагогічні вимоги до особистості класного керівника, його права та обов'язки.
64. Основні напрями діяльності класного керівника.
65. Технологія організації диспуту як форми організації виховання. Оберіть тему диспуту, обґрунтуйте її вибір з точки зору актуальності та доцільності. Опишіть структуру методичної розробки диспуту.
66. Структура плану виховної роботи класного керівника. Охарактеризуйте порядок складання та зміст такого плану на семестр (клас – за вибором студента).
67. Школознавство як розділ педагогіки. Принципи управління сучасною школою. На прикладі двох (на вибір) принципів визначте умови їх ефективної реалізації в реальній практиці закладів загальної середньої освіти.
68. Мета і пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні на сучасному етапі.
69. Визначте структуру системи освіти в Україні відповідно до Закону «Про освіту» (2017 р.) і Концепції «Нова українська школа». Принципи побудови освіти в Україні.
70. Розкрийте сутність педагогіки партнерства і охарактеризуйте основні принципи цього підходу згідно із Законом України «Про освіту» і Концепцією «Нова українська школа».
71. Охарактеризуйте спільне та відмінне в системі освіти України та однієї з країн, мову якої вивчаєте.
72. Загальні збори (конференція), наглядова (підкувальна) рада, їх склад та повноваження.
73. Педагогічна рада школи, її склад та повноваження.
74. Права і повноваження директора школи, його взаємовідносини з органами шкільного самоврядування. Схарактеризуйте методи та форми організації роботи директора школи.
75. Учніське самоврядування в умовах сучасної школи. Наведіть можливу модель учнівського самоврядування.
76. Організація методичної роботи в школі, її зміст і форми організації. Опишіть план підготовки та проведення обраної Вами групової форми організації методичної роботи.
77. Планування роботи школи. Види планів. Шкільна документація.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ *ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ: ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, МЕНЕДЖМЕНТ*

1. Нормативні документи в галузі освіти

1. Державний стандарт початкової освіти (2018). <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoyi-osviti>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti> Закон України «Про освіту». (2017). www.golos.com.ua/article/294010
3. Державний стандарт профільної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>
4. Закон України «Про вищу освіту». (2014). zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-204>.
6. Закон України «Про позашкільну освіту» (2000). *Освіта України*. 2000. 2 серпня.
7. Конституція України (1997). Статті 23, 52, 53. Преса України.
8. Наказ МОН від 06.06.2022 №527 “Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641”. <https://imzo.gov.ua/2022/06/08/nakaz-mon-vid-06-06-2022-527-pro-deiaki-rytannia-natsional-no-patriotychnoho-vykhovannia-v-zakladakh-osvity-ukrainy-ta-vyznannia-takym-shcho-vtratyv-chynnist-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy/>
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти (2011). *Інф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України*. 2011. №№ 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.
10. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1 – 4 класів закладів загальної середньої освіти (2021). *Наказ МОН України від 13 липня 2021 р. № 813*. <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
11. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання. Наказ МОН № 1093 від 02.08.2024 року. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/92715/#google_vignette

12. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2004). *Освіта України*. 2004. 3 грудня. С. 6 – 10.

13. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341(в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

14. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). [mon.gov.ua/новини %202016/12/05/Konceptziya.pdf](http://mon.gov.ua/новини/%202016/12/05/Konceptziya.pdf)

15. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. (2009). <http://www.guon.kiev.ua/?q=node/2479>

16. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. (2000). *Инф. зб. Мін. освіти України*. № 22. С. 3 – 7.

17. Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти. (2013). *Инф. зб. та коментарі Міністерства освіти і науки України*. 2013. №№ 22 – 24. С. 3 – 82.

18. Порядок проведення державної підсумкової атестації. (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0008-19#n10>

19. Рекомендації до планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. (2008). *Инф. зб. Міністерства освіти і науки України*. 2008. №№ 34 – 35. С. 23 – 48.

20. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2020 – 2025 роки. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>

2. Праці класиків педагогіки

21. Костюк, Г. С. (1989). Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини. *Розвиток і виховання. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*.

22. Макаренко, А. С. (1980). Книга для батьків. Рад. школа.

23. Стельмахович, М. Г. (1997). Українська народна педагогіка: навч.-метод. посіб. ІЗМН.

24. Сухомлинський, В. О. (1978). Батьківська педагогіка. Рад. школа.

25. Сухомлинський, В. О. (1977). Народження громадянина. *Вибр. твори в 5-и т. Т. 3*. Рад. школа.

26. Сухомлинський, В. О. (1976). Павлиська середня школа. *Вибр. твори в 5-и т. Т. 4*. Рад. школа.

27. Сухомлинський, В. О. (1977). Розмова з молодим директором школи. *Вибр. твори в 5-и т. Т. 4*. Рад. школа.

28. Сухомлинський, В. О. Сто порад учителеві (1976). *Вибр. твори в 5-и т. Т. 2*. Рад. школа.

29. Сухомлинський, В. О. (1977). Серце віддаю дітям. *Вибр. твори в 5-и т. Т. 3*. Рад. школа.

30. Ушинський, К. Д. (1983). Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова). *Вибр. педагогічні твори в 2-х т. Т. 1*. Рад. школа. С. 192 – 221.

31. Ушинський, К. Д. (1983). Про народність у громадському вихованні (розділи 1, 8). *Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1*. Рад. школа. С. 34 – 56.

32. Ушинський, К. Д. (1983). (1983). Рідне слово. *Вибр. пед. твори в 2-х т. Т. 1*. Рад. школа. С. 90 – 112.

3. Досвід педагогів-новаторів

33. Босенко, М. І. (2011). Перлини педагогічного досвіду / Гімназія № 48 м. Києва / ініціатива та орг. вип. М. І. Босенко; ред. Кол.: М. Д. Гончарук та ін. Преса України.

34. Остапчук, О. М. <http://ostapchuk.shkola-licej6.te.ua/nahorody-ta-vidznaku/>

35. Палтишев, М. М. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. <http://old.dnrb.gov.ua/id/1254/>

36. Педагогічний пошук (1988). Упор. І. М. Баженова. Рад. школа.

37. Сазоненко, Г. С. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. <http://old.dnrb.gov.ua/id/1668/>

38. Шаталов, В. Ф. (1998). Эксперимент продолжается. Донецьк.

4. Зарубіжна педагогіка

39. Галус, О. М. & Шапошнікова, Л. М. (2016). Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Вища школа.

40. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій (2020). / Упорядники: Л.В. Маляр & М.І. Кухта. ДВНЗ «УжНУ».

41. Матвієнко, О. В. (2005). Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу. Ленвіт.

42. Чепіль, М. (2010). Порівняльна педагогіка. Дрогобич.

5. Підручники та навчальні посібники

43. Зайченко, І. В. (2020). Педагогіка: підручн. Вид-во Ліра-К.

44. Пащенко, М. І. & Красноштан, І. В. (2019). Педагогіка. Вид-во ЦУЛ.

45. Сікорський, П. (2021). Нова педагогіка.

46. Соловей, М. І., Кудіна, В. В. & Спіцин, Є. С. (2013). Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання. Вид.3, доповн. Ленвіт.

6. Інформаційні ресурси

47. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>–.
48. Електронна бібліотека праць класиків педагогіки. http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar–
49. Електронний навчально-методичний посібник з історії педагогіки. http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina_History
50. Зайченко, І. В. (2017). Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. Видавничий Дім «Слово». http://megalib.com.uaok/9_Istoriya_Hedagogiki_Kniga_1_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html
51. Нова українська школа: порадник для вчителя (2017). Під заг. ред. Бібік Н. М. ТОВ «Вид-во дім «Плеяди». <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
52. Нова українська школа – Home|Facebook. <https://www.facebook.com/nus.org.ua/>
53. Фіцула, М. М. Педагогіка. http://pidruchniki.ws/1953011035076/pedagogika/rozvitok_shkoli_vihovannya
54. Педагогічний словник. <http://enc-dic.com/pedagogics>

ЧАСТИНА 2. ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Педагогічна діяльність складається з безлічі педагогічних ситуацій. Їх створюють як учителі, так і школярі, спонтанно, випадково або спеціально, сплановано. Учень, запізнившись, заходить до класу – уже ситуація. Учениця відмовляється відповідати – також ситуація. Або в їдальні учні намагаються «пройти» поза чергою, демонстративно не помічаючи учителя, який якраз очікує на чергу. Педагогічна ситуація – не обов’язково конфлікт, але обов’язково суперечність між очікуваним і тим, що маємо в реальності.

Педагогічну ситуацію фахівці визначають як фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями навченості, вихованості окремих учнів і учнівського колективу загалом, які вчитель враховує, добираючи способи впливу, стимулюючи розвиток особистості.

Педагогічна ситуація – це певний стан педагогічної системи в конкретний проміжок часу. Поведінка педагога в ситуації, що склалася, залежить від мети виховання, його власної позиції, професійного володіння усім спектром методів і прийомів, а також алгоритмом розв’язання педагогічних задач.

Усвідомлюючи педагогічні ситуації, викладач формулює для себе педагогічні задачі.

Учені-психологи зазначають, що початком мисленнєвого процесу є проблемна ситуація. Мислити людина починає, коли в неї виникає потреба щось зрозуміти. Цією проблемною ситуацією визначається залучення особистості до мисленнєвого процесу, що завжди спрямований на розв'язання певної задачі (Щербань П. М., 2004).

Поняття «задача» в науковій літературі визначається по-різному. Академік О. М. Леонт'єв, наприклад, писав, що дія, яка здійснюється, відповідає задачі, задача – це і є мета, що визначена за певних умов (Осадченко І., 2017). Професор О. К. Тихомиров визначає задачу як мету, що задана в конкретних умовах і вимагає ефективного способу її досягнення. Л. О. Мільто (2013) визначив задачу як результат усвідомлення суб'єктом діяльності мети останньої, її умов і проблеми діяльності (проблеми задачі).

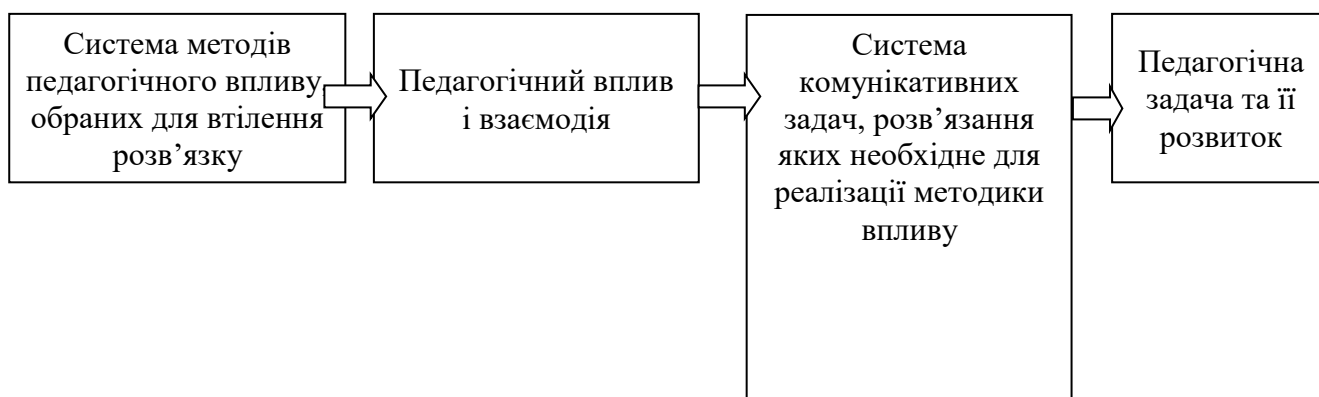
Отже, проблема задачі – це результат усвідомлення суперечності між метою задачі і невідомими шляхами досягнення бажаної мети (відсутність певної інформації або певних засобів для досягнення бажаної мети).

У педагогічній задачі, як і в будь-якій іншій взагалі, є дві сторони. Перша – відомий зміст (та сама педагогічна ситуація), друга – невідоме, тобто запитання: Як? Чому? Навіщо? Ці запитання пов'язані з виявом сутності фактів, явищ, процесів. Усвідомлення запитання означає, що суб'єкт педагогічної дії усвідомив обидва елементи: що маємо реально і що маємо знайти і здійснити.

Розв'язання задачі – це творча мисленнєва (мовленнєво-мисленнєва) і відповідна їй практична спільна діяльність педагога-вихователя і вихованця. Розв'язати педагогічну задачу означає допомогти останньому піднятися з одного рівня на інший, вищий.

В. А. Кан-Калик (2006) пропонував похідною щодо педагогічної задачі вважати комунікативну задачу, яка впливає з першої і визначається нею. Можна сказати, що комунікативна задача є та сама педагогічна задача, але перекладена мовою комунікації. Водночас комунікативна задача, реалізуючи задачу педагогічну, має допоміжний, інструментальний характер. Ось чому, організуючи конкретний педагогічний вплив, необхідно чітко уявляти способи його комунікативної реалізації. Педагогічна практика нерідко свідчить, зазначає учений, про те, що педагог, обираючи правильний метод впливу й об'єктивно оцінюючи ситуацію, часом не може комунікативно забезпечити сам вплив, тобто реалізувати певну систему спілкування практично.

В. А. Кан-Калик (2006) так пропонував вибудовувати логіку педагогічного впливу, а точніше взаємодії:

«Проаналізуйте практику вашої роботи, – пропонує педагог, – і ви переконаєтесь, як важливо для педагога усвідомити комунікативні задачі – інструментальні компоненти своєї діяльності, наскільки яснішою стає модель подальшого впливу, а сам вплив буде виразнішим, яскравішим, точнішим...» (Кузьмінський А. І., с. 176).

За змістом і характером педагогічні задачі доречно визначити так:

Стратегічні, тобто *довгострокові* (надзавдання досягнення педагогічного ідеалу, для їх здійснення потрібний час). Задачі стратегічного характеру – це, наприклад, формування світогляду, життєвої позиції, знань про закономірності засвоєння людиною об'єктивної реальності, принципів моралі, яких дотримуються, тощо.

Тактичні – це задачі щодо формування у школярів певних нових якостей і стійких станів (не знав – знає); вони виявляються в здатності до планування як своєї діяльності, так і діяльності вихованців, в умінні діагностувати ступінь розвитку культури учнів і прогнозувати зміни у ввіреній вчителю педагогічній системі (наприклад, клас), керувати освітньою діяльністю окремих учнів і учнівських колективів тощо. Задачі тактичного характеру (наприклад, розробка етапів, способів і прийомів виховання відповідального ставлення учня до учіння) забезпечують етапи виконання стратегічної задачі і також здійснюються в певному часовому інтервалі, але в короткому.

Оперативні задачі – мають характер ситуативного реагування, наприклад, на прояви невихованості, нетактовності, відмови виконувати певну діяльність тощо. Оперативні задачі – це елементи розв'язання тактичних задач. Вони відрізняються тим, що їх цілі здійснюються негайно після їх виникнення. Це здатність теоретично обґрунтовано і тому педагогічно доцільно інструментувати дію, застосовувати адекватні освітнім ситуаціям раціональні методичні прийоми впливу на свідомість, почуття, волю і поведінку вихованців.

Ситуації частіше за все виникають стихійно, але уважний педагог, майстер спробує зробити так, щоб ситуація стала виховною, тобто мала позитивний педагогічний ефект.

Таким чином, ситуація не стане педагогічною задачею, якщо викладач її не помічає або ігнорує. Майстерність викладача полягає саме в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати зусилля, створити умови, наприклад, для перебудови стосунків. Варто застерегти вчителів-початківців від намагання розв'язувати кожен педагогічну ситуацію. У повсякденній діяльності закладу загальної середньої освіти є величезні можливості для формування, розвитку кращих якостей педагога. Однак часто результати цієї роботи є малопомітними через те, що педагоги нерішуче виходять за межі звичної, усталеної діяльності.

Отже, педагогічна ситуація стає задачею в умовах цілеспрямованої педагогічної діяльності. Педагогічна задача – це виявлені в освітньому процесі суперечності, які має врахувати педагог, стимулюючи, управляючи розвитком особистості. Задача може мати кілька рішень, позитивний ефект яких залежить

від установок, спрямованості педагога, його знань, здібностей, володіння педагогічною технікою.

Етапи розв'язання педагогічної задачі відповідають психологічній структурі педагогічної дії.

Аналітичний етап полягає в аналізі ситуації, формує у вчителя уміння побачити проблему, зрозуміти причини її виникнення. Передбачає характеристику вихованців і вихователів, їхніх стосунків. Завершується цей етап формулюванням педагогічної задачі.

Проектувальний (конструктивний) – етап підбору способів розв'язання педагогічної задачі, розробки «проектів» цього розв'язання.

Прогностичний етап передбачає аналіз і критичну оцінку відібраних «проектів» з точки зору їх ефективності. Завершується цей етап визначенням оптимального способу розв'язання педагогічної задачі.

Виконавчий етап пов'язаний з реалізацією задуму, з практичним втіленням «проекту».

Підсумковий – етап аналізу здійсненого «проекту», рівня досягнення бажаного результату, визначення переваг і недоліків «проекту» та способів його втілення.

Серед критеріїв ефективного розв'язання педагогічної задачі науковці називають такі:

громадянська, моральна спрямованість – виявляється в таких діях педагога, що відповідають загальнолюдським цінностям, базуються на суспільно значущих мотивах;

наукова обґрунтованість – мета, способи діяльності педагога базуються на науково обґрунтованих знаннях, рішення викладача розробляються і реалізуються на основі свідомого використання знань з психології, педагогіки, інших наук;

доцільність – дії педагога відповідають меті і завданням, на розв'язання яких вони спрямовані;

оригінальність, новаторство визначають такі методи, засоби розв'язання педагогічних задач, в яких виявляється новий, нешаблонний, яскравий, оригінальний, педагогічно добре інструментований зміст;

якість застосування передбачає вільне використання педагогічних навичок, що забезпечують точність і економність дій педагога, професійну відпрацьованість комплексу дій, їх оперативність, відсутність труднощів у складних ситуаціях освітньої практики;

своєчасність – рішення і дії педагога оперативно співвідносяться з моментами педагогічної ситуації.

Педагогічні ситуації та задачі відповідно до дидактичної мети можна класифікувати так:

- 1) *за місцем виникнення* (у закладі освіти, родині та інше);
- 2) *за сутністю педагогічного процесу* (ситуації дидактичні, виховні та освітні);

3) за суб'єктами і об'єктами, що взаємодіють у ситуаціях («учитель – учні», «батьки – діти», «особистість у процесі виховання» тощо);

4) за закладеними в ситуаціях перспективами (стратегічні, тактичні, оперативні);

5) за можливостями постановки різноманітних видів завдань професійно-педагогічного навчання:

- для накопичення інформації;
- для розвитку творчого мислення і теоретичних знань;
- для розвитку педагогічних організаторсько-управлінських якостей у майбутніх учителів.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Акімова, О. В. (2017). Педагогічні задачі як засіб формування творчого мислення майбутнього вчителя. *Фізико-математична освіта: наук. журнал.* № 4 (14). С. 8–12.

Андрущенко, В. П., Сисоєва, С. О., & Гузій, Н. В. (2005). Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології. НПУ ім. М. П. Драгоманова,

Бугрій, О. (2008). Активізація навчального процесу в зарубіжній вищій школі. *Вища школа.* № 5. С. 70–78.

Дубасенюк, О. А., & Вознюк, О. В. (2010). Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання. Вид-во ЖДУ імені Франка.

Кан-Калик, В. А. (2006). Учителю про педагогічне спілкування. *Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна.* Вища школа. С. 175–181.

Кузьмінський, А. І., Вовк, Л. П., & Омеляненко, В. Л. (2004). Педагогіка: завдання; ситуації: Практикум. Знання – Прес.

Мільто, Л. О. (2013). Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач: навч. посібник. Імекс.

Осадченко, І. (2017). Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтво. *Учитель початкової школи.* № 7. С. 16–21.

Сметанський, М. (2008). Деякі аспекти поліпшення якості педагогічної освіти майбутніх учителів. *Вища освіта України.* № 1. С. 103–109.

Щербань, П. М. (2004). Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посібник. Вища школа.

